

Генерал-потпуковник **МИХАИЛО АПОСТОЛСКИ**

РЕШАВАЊЕ ТАКТИЧКИХ ЗАДАТАКА

(Метод код малих ратних игара)

Примена принципа постепености у методу решавања тактичких задатака веома је важан чинилац. С обзиром на сложеност савременог боја (услед учешћа и усклађивања великог броја разноврсних борбених средстава, формираних у видове и родове оружја и службе) *обука слушалаца*¹⁾ за рад у једном сложеном колективу какав је данас савремени *штаб*²⁾ једне здружене јединице, претставља веома озбиљан проблем. Паралелно са овим поставља се и проблем увежбавања штаба као колектива за припрему и руковођење јединицама у различитим видовима борбе. То увежбавање или уигравање штаба како га неки називају врши се путем провођења разних ратних игара, једностраних и двостраних, једноступених и двоступених, као и њиховом комбинацијом. Међутим, у наставној пракси се показало да је за успешан рад официра у овим формама обуке штабова неопходно извесно претходно знање и искуство у погледу међусобног односа појединих органа, повезаности рада свих органа штаба, месту сваког органа у појединим етапама боја, итд.

Иако су слушаоци, после решавања задатака код групних задатака, упознали функције појединих органа штаба и разраду докумената, они се нису могли упознати или довољно увежбати са целокупним радом и његовом повезаношћу унутар штаба, као ни са односом и местом штаба према команданту. Стога је нужно да се слушаоци, пре прелаза на КШРИ, извесном формом обуке, као што су „мале ратне игре“³⁾ по посебном задатку, постепено обучавају и у раду штаба као целине.

Према томе, метод обуке код „мале ратне игре“ у решавању тактичких задатака, поред постепености, има за циљ да слушаоци схвате улогу штаба у припреми и руковођењу борбених дејстава, да

¹⁾ Под термином „слушаоци“ подразумевам све официре који су стављени у ту функцију, без обзира да ли се ради о официрима штаба или слушаоцима школа, а под термином „наставници“ оне који руководе решавањем задатака, без обзира на њихову формациску дужност.

²⁾ Појам „штаб“ обухвата термин „команда“ који је код нас заведен у званичном односу.

³⁾ Термин „мала ратна игра“ можда не одговара у потпуности али је он најприкладнији да би се дала разлика од појма КШРИ, тим пре што се тај назив код нас већ и одомаћио.

на конкретном задатку схвате функцију и међусобни однос појединих органа штаба, како у односу на команданта тако и у односу на јединице, тј. да послужи као једна од претходних припрема слушаалаца, односно штаба (као целине), за прелаз на разноврсне ШПРИ и КШПРИ.

Размотривши хронолошким редом процес рада са напоменом да изнети метод треба схватити само као једну варијанту из низа могућих начина провођења задатака ради поститгнућа одређеног циља.

Процена ситуације

Да би потпуно ушли у ситуацију, неопходно је да сви слушаоци, у улози општевојног команданта, самостално обраде процену ситуације и створе основну замисао борбених дејстава по датом задатку. Процену ситуације треба обрадити као домаћи рад ако се задатак даје у целини, у једном делу, а ако се задатак даје у два дела, онда слушаоци треба да обраде први део задатка као домаћи рад, а други део или као домаћи рад или као школски задатак под надзором наставника.⁴⁾

После самосталне обраде процене ситуације и стварања основне замисли борбених дејстава — наставник обавезно треба да изврши анализу тога рада путем групног занимања. Овде сам, као и раније, употребио термин „анализа процене ситуације и основне замисли“ из простог разлога што су процену ситуације слушаоци вршили самосталним радом, те нема потребе да се она понавља. Али, како је за даљи рад неопходно да се наставник увери како су слушаоци схватили задатак и ситуацију у целини, тј. како су извршили процену ситуације и да би се уједначила гледишта по свим питањима — као неопходан услов за даљи рад на задатку — наставник је дужан да изабере кључна питања из процене ситуације, да их стави на дискусију и да по завршеној дискусији заједно са слушаоцима донесе одговарајуће закључке по сваком питању. Слушаоци треба да забележе ове закључке, јер ће им они служити као основа за даљи рад.

После завршеног рада на процени ситуације треба продискутовати и неколико варијанти основне замисли борбених дејстава које слушаоци буду предлагали, с тим да наставник на крају утврди једну основну замисао борбених дејстава по којој ће се развијати даљи рад на задатку. Међутим, код група слушаалаца који су боље увежбани у процени ситуације може се извршити и анализа ситуације заједно са анализом основне замисли — природно, разматрајући само чворна питања.

Иако је овај рад на процени ситуације и доношењу основне замисли у суштини једнак, односно сличан раду при проради задатака путем групних занимања, он се ипак мора тако организовати да слушаоци у потпуности схвате суштину задатка и основне замисли борбених дејстава, као базу за даљи рад.

⁴⁾ О подели основног задатка на два дела говорио сам у чланку „Решавање тактичких задатака“, „Војно дело“ бр. 1/1955 год.

Мада у процени ситуације треба обухватити и схватање задатка, овде нећу износити на који начин треба приступити процени ситуације, схватању задатка и основној замисли, јер прелазак на ову вишу форму решавања задатака претпоставља познавање тих питања.⁵⁾

Ако слушаоци решавају задатак ради даљег увежбавања, како у решавању задатака тако исто и у савлађивању функција штаба, онда се процес процене ситуације може обавити и другим методом. Наиме, у првом делу задатка, који обухвата општу ситуацију, тражити да се сви слушаоци индивидуалним радом упознају са општом ситуацијом, да је нанесу на карту и припреме се за даљи рад. После овога треба оформити штаб (како је то у даљем излагању објашњено), да би се и основна замисао обрадила путем мале ратне игре. У овоме циљу, други део задатка, који садржи конкретни задатак јединице, треба дати само команданту или НШ — и тражити од њих да најпре упознају штаб са добијеним задатком, а затим да командант и НШ простудирају добијени задатак и да уз помоћ органа штаба донесу основну замисао борбених дејстава. Помоћ органа штаба огледа се у томе што командант за време студије добијеног задатка може тражити да му поједини органи штаба изврше извесне прорачуне који су му потребни за оформљење основне замисли. Тек после тога командант, лично или преко НШ (боље лично), треба да саопшти основну замисао своје штабу и да нареди да у њеном духу сви процене ситуацију и припреме предлоге за употребу појединих родова и служби.

Код наведеног метода отпада анализа процене ситуације и основне замисли борбених дејстава, јер се ту рад обавља у односу командант — штаб, али слушалац у улози команданта треба да дискутује са наставницима о општој замисли пре но што је саопшти.

Формирање штаба

После утврђивања основне замисли борбених дејстава наставник формира штаб на тај начин што распоређује слушаоце на оне функције у штабу које ће обављати у току рада по задатку. Улогу команданта у почетним задацима треба да игра наставник, а касније и слушаоци. Ако има већи број слушалаца, онда се могу формирати два, па и три штаба, који ће радити паралелно по истом задатку, што може бити корисно и за анализу рада и за развијање дискусије зато што се може добити више разних мишљења о низу наставних питања.

У погледу формирања штаба код трупних јединица поступак је нешто другачији. Наиме, одговарајући штабови се могу формирати зависно од тога који су официри укључени у ову обуку и колики је

⁵⁾ О овоме сам говорио у чланку „Решавање тактичких задатака“, „Војно дело“ бр. 1/1955 год.

њихов број, као и од врсте задатка. Тако, на пример, ако командант дивизије жели да кроз ову форму решавања задатака проведе само свој штаб, онда начелно сваки официр ради на својој формациској функцији. Пошто ће се при томе један број официра издвојити у апарат руководства, а други искључити са обуке ради обављања редовних послова у команди, командант ће морати да изврши неку малу реорганизацију штаба. Ако пак командант дивизије на ову обуку позива и изванредан број официра из пукова и других јединица, онда ће, зависно од броја учесника морати да формира један до два штаба, одређујући им функције према њиховом узрасту и положају, као и према обиму теме која се решава.

Ако се у једној команди решавају тактички задаци ниже јединице (на пример дивизијски задатак у к-ди корпуса и сл.), онда се од официра који претичу може формирати још један штаб — тако да исти задатак паралелно решавају два новоформирана штаба.

За провођење динамике за један степен ниже могу се формирати потчињени штабови или се одредити само команданти. С обзиром на задатак који се проводи и циљ који се њиме жели постићи потчињени штабови се могу формирати од *слушалаца* или од *наставника*. Тако, на пример, ако је задатак такве природе да је корисно да се сви слушаоци вежбају у динамички играјуће јединице, онда потчињене штабове треба формирати од наставника.

Да би се у даљем раду добило у времену, потребно је да наставник раније припреми овај организацијски посао и да слушаоцима раније не саопштава њихове улоге у штабу како би се постигло веће интересовање у претходном раду, а нарочито у доношењу основне замисли борбених дејстава. После формирања штаба наставник треба да одреди радно КМ (тј. место где ће штаб радити као колектив, у учионицама или посебним салама, где ће се рад развијати слично као и на КМ — природно, у повољнијим условима).

Предлози

На бази утврђене основне замисли цео штаб као колектив (сви слушаоци, сваки према својој функцији) на КМ и у одређеном времену припрема предлог: НШ, начелника позадине, НА, НИ, НВ, команданта оклопних јединица, команданта ваздухопловне јединице (ако она ради за рачун играјуће јединице). При томе се обраћа посебна пажња на улогу НШ, који треба да усклађује рад штаба тежећи да се у одређено време припреме сви предлози (који могу бити обрађени писмено или у виду конспекта који служи за усмено излагање).

По завршеном раду на припреми предлога, и пошто НШ прими предлоге Н оперативног и Н обавештајног органа, а по потреби и других органа штаба (орг., перс., итд.), и на бази тога дефинитивно оформи предлог, приступа се подношењу предлога команданту. Овај се рад може обавити у посебној соби само између НШ и поменутих

органа или јавно пред свима слушаоцима и у присуству наставника. Природно, за ово мора бити обезбеђено потребно време.

За време подношења предлога „командант“ (наставник или слушаалац који има ту функцију) поставља питања по проблемима који га интересују да би дефинитивно утврдио поднети предлог. Али, то утврђивање предлога не треба схватити као обично командантово саглашавање са изнетим предлозима потчињених. Напротив, командант је дужан да свестрано размотри да ли поднети предлог одговара реализирању његове основне замисли, па га у том смислу допуњава и корегира, или га у потпуности одбацује. Он може дати своје решење или наредити начелнику рода (који је подносио предлог) да на бази датих упутстава припреми нов предлог. Слушаоци треба што боље да савладају овај део рада штаба, јер се њиме утврђује улога сваког рода и службе у претстојећим борбама — као основа за планирање борбених дејстава, за разраду штапских докумената, за конкретнију материјалну и морално-политичку припрему и обуку јединица и установа, за извршење претстојећих задатака — и, на крају, ствара почетну базу за организацију садејства у процесу динамике боја.

Примајући предлоге који су обрађени на основу већ утврђене основне замисли борбених дејстава, и утврђујући их, командант, у суштини, постепено утврђује и део по део своје одлуке.

Приликом пријема појединих предлога (који служе као база за доношење командантове одлуке) нисам ништа говорио о изношењу морално-политичког стања јединица, јер сматрам да су приликом доношења ове одлуке сви начелници у штабу морали бити добро упознати са морално-политичким стањем јединица и да су при подношењу предлога за употребу јединица овај елеменат морали имати у виду. Исто тако и командант мора познавати и узимати у обзир морално-политичко стање јединица приликом пријема предлога и њиховог утврђивања. Морално-политичко стање јединице је несумњиво веома важан фактор борбе односно елеменат борбене ситуације, али и веома променљив. Наиме, и најбољи морал неке јединице може се пољуљати несмотреним актом команданта или штаба. Због тога се стање морала *не може изнети у једном реферату пред акцију, већ се о њему мора стално водити рачуна* и стално га одржавати на висини свим мерама и поступцима команданта и штаба. С обзиром на конкретну ситуацију пред добивање борбеног задатка или у погодном времену, командант је дужан да на погодан начин размотри морално-политичко стање са својим начелницима, а можда и са потчињеним командантима, тако да би и он и органи штаба при припреми одлуке лакше уочили утицај и овог веома важног елемента ситуације. Командант — при утврђивању одлуке, односно органи штаба приликом подношења предлога о употреби јединица, односно о додели појединих задатака јединицама, морају строго водити рачуна о њиховом морално-политичком стању.

Одлука

И код малих ратних игара се може применити исти поступак као и код КШРИ, тј. да командант после пријема предлога својих начелника (обично после краће паузе, у зависности од расположивог времена) изнесе пред својим штабом одлуку (коју ће забележити начелник оперативног одељења). Ова одлука је, природно, донета на основу дотадашњег познавања ствари код непријатеља и података о њему који су добијени извиђањем и од претпостављене команде, као и познавања земљишта на основу студије карата и његовог евентуалног ранијег познавања. Накнадно добијени подаци о непријатељу и земљишту могу утицати на командантову одлуку утолико што могу потврдити командантове претпоставке или изазвати потребу за допуном а евентуално и изменом одлуке, што се нормално може и треба да изврши за време командантског извиђања.

Код разраде задатка по методу мале ратне игре може се применити и други метод оформљења одлуке. Наиме, да би слушаоци са већим интересовањем пратили излагање предлога свих референата (а што у обуци значи разматрање тактике родова и служби и низа других питања), може се захтевати да сви слушаоци у улози команданта после подношења реферата оформе одлуку. Ако се употреби овај метод, онда наставник мора да обезбеди време за дискусију по одлукама, утврђујући на крају једну — јединствену одлуку за даљи рад. Овом дискусијом и утврђивањем одлуке у школама може да руководи и слушаалац (који врши командантову функцију) уз неопходну помоћ наставника.

Командантско извиђање

После доношења одлуке организује се командантско извиђање (само у случају ако се задатак решава на земљишту у околини гарнизона, тако да се извиђање може обавити у року од једног дана). Ако се командантско извиђање не може обавити, онда слушаоцима треба изнети разлоге због којих се оно не организује. О самом методу превођења командантског извиђања овде нећу ништа говорити, пошто такав проблем захтева посебну обраду.

Разрада докумената

Пошто командант утврди одлуку, и пошто је евентуално надопуни за време командантског извиђања, слушаоци, према својим функцијама, једновремено приступају раду на разради свих докумената штаба и њиховој припреми за експедицију потчињеним јединицама. Овај рад треба да буде тако организован да слушаоци кроз ту разраду могу у потпуности да сагледају повезаност рада између појединих органа и по времену припреме докумената и по њиховом садржају, да правилно уоче улогу НШ у целом том раду и, на крају, да осете високи темпо рада у периоду припреме борбених дејстава. То је важно зато што се документи штаба морају предати на време и у

реалном времену посвршавати читав низ других послова, као на пример, морају се примити разни извештаји и предузети мере за рад и живот трупе до издавања заповести и осталих докумената за престојећа борбена дејства, итд.

После обраде документи се предају „команданту“ који их прегледа заједно са наставницима. Документи се могу предавати по мери њихове обраде да би „командант“ добио више времена за преглед и њихово одобрење.

По завршеном прегледу докумената треба извршити њихову анализу и свима слушаоцима тачно указати на недостатке сваког документа да би се могли исправити и даљи рад по њима развијати. Ову анализу у јединицама обавезно врши командант, а у школама је може изводити слушалац (који игра улогу команданта) уз помоћ наставника или наставници (општевојни и родовски — сваки за своја документа), ако би из ма којих разлога било отежано да то врши слушалац.

Динамика

Динамику начелно треба проводити средствима везе.

Потчињени команданти или штабови постављају се близу играјућег штаба, с тим што се и играјући штаб и потчињени штабови, односно команданти могу разместити у истој згради или дворишту, релативно близу један другоме. Они имају двојаку улогу — да пренесе ситуацију коју добивају од руководства (посредника) и да доносе одлуке у своје делокругу по добивеним ситуацијама. За ту сврху је довољно ако се инсталира телефонска или радиовеза. Обављање телефонског или радиосаобраћаја обавезно се мора вршити по преговорним таблицама (које могу бити упрошћене) и по кодираној карти. При томе треба захтевати од слушалаца да сав телефонски или радиосаобраћај обавезно обављају шифрирано, односно замаскирано. Поред тога, треба их увек потсећати на прислушну службу непријатеља, на могућности да се може и шифра открити, тако да се због тога преговорне таблице и кодирана карта морају често мењати. Поучно би било да им се ангажовањем органа прислушне службе прикаже брзина дешифровања једног њиховог телефонског или радиоразговора.

У току динамике боја треба преко потчињених органа (команданта, штаба или посредника) давати оне податке који се у току борбе нормално добијају од потчињених старешина; остале податке треба давати непосредно играјућем штабу у виду извештаја извиђача, ваздухопловства, фотографија положаја, наређења и обавештења више команде, и сл.

Кроз динамику треба према програму проиграти неколико интересантних момената — епизода борбе, при чему се могу давати и оперативни скокови, с тим да се при томе предвиди довољно времена да слушаоци могу ући и у ситуацију која се прескаче. Код динамике треба обратити посебну пажњу на правилно коришћење штапских докумената, посебно плана садејства, на брзину доношења и спровођења одлуке, као и на обавештавање претпостављене команде, чију улогу игра руководство.

Овде је изнет један метод провођења задатка путем мале ратне игре са средствима везе, који — како је већ изнето — поред осталог, има за циљ да припреми слушаоце за провођење разних ратних игара. Међутим, ради постепенисти у раду, корисно би било да се овај метод делимично примени и при разради задатака код групних занимања, на тај начин што би се од слушалаца формирао штаб само за динамику, тако да се сви слушаоци налазе у истој учионици и да се рад обавља непосредним контактом и јавно пред свима њима, без ма каквих средстава везе. Овакав рад такође може дати велике користи, посебно у разумевању улоге свих родова, служби и органа штаба. И овде се непосредни контакт исто тако може обављати замаскирано ако се употребљавају кодирана карта и преговорне таблице. На овај би се начин слушаоци привикавали да никад — када се служе средствима везе — не говоре отвореним текстом.

По завршеној динамици један од наставника, односно руководилац, обавезно треба да изврши анализу целокупног рада, да изнесе све што је било позитивно и да укаже на све недостатке. Посебно треба истаћи како су поједини теориски принципи из тактике и штабне службе примењени у конкретном задатку, што је за изучавање тактике и разумевање штабне службе од првостепеног значаја.

*

У овом чланку сам обухватио само метод рада са слушаоцима и само узгред додиривао планирање, припреме и остале организационе проблеме, јер би њихово детаљније разматрање прешло оквири једног чланка. Треба напоменути и то да се оперативно време код планирања рада неће поклапати са календарским и да ће календарско време бити веће, јер се, поред обављања редовних штапских послова, ради обуке морају планирати разне анализе које се укључују унутар прораде задатка.